

BAYEUXTAPETENS LATINSKA TEXT
med arbetsuppgifter och kommentarer
Kjell Weinius 2012

---

1. EDWARD REX.
2. UBI HAROLD DUX ANGLORUM ET SUI MILITES EQUITANT AD BOSHAM.
3. ECCLESIA.
4. HIC HAROLD MARE NAVIGAVIT ET VELIS VENTO PLENIS VENIT IN TERRAM
WIDONIS COMITIS.
5. HIC APPREHENDIT WIDO HAROLDUM ET DUXIT EUM AD BELREM ET IBI EUM
TENUIT.
6. UBI HAROLD ET WIDO PARABOLANT.
7. UBI NUNTII WILLELMI DUCIS VENERUNT AD WIDONEM. TUROLD
8. NUNTII WILLELMI.
9. HIC VENIT NUNTIUS AD WILGELMUM DUCEM.
10. HIC WIDO ADDUXIT HAROLDUM AD WILGELMUM, NORMANNORUM DUCEM.
11. HIC DUX WILGELM CUM HAROLDO VENIT AD PALATIUM SUUM.
12. UBI UNUS CLERICUS ET ÆLFGYVA.
13. HIC WILLEM DUX ET EXERCITUS EIUS VENERUNT AD MONTEM MICHAELIS.
- 14:1 ET HIC TRANSIERUNT FLUMEN COSNONIS ET VENERUNT AD DOL ET CONAN
FUGA VERTIT.
- 14:2 HIC HAROLD DUX TRAHEBAT EOS DE ARENA.
- 14:3 REDNES.
15. HIC MILITES WILELMI DUCIS PUGNANT CONTRA DINANTES ET CUNAN CLAVES
PORREXIT.
16. HIC WILLELM DEDIT HAROLDO ARMA.
17. HIC WILLELM VENIT AD BAGIAS.
18. UBI HAROLD SACRAMENTUM FECIT WILLELMO DUCI.
19. HIC HAROLD DUX REVERSUS EST AD ANGLICAM TERRAM ET VENIT AD
EDWARDUM REGEM.
20. HIC PORTATUR CORPUS EDWARDI REGIS AD ECCLESIAM SCI PETRI APLI.
21. HIC EDWARDUS REX IN LECTO ALLOQUITUR FIDELES.
22. ET HIC DEFUNCTUS EST.
23. HIC DEDERUNT HAROLDO CORONAM REGIS.

24. HIC RESIDET HAROLD, REX ANGLORUM.
25. STIGANT ARCHIEPS.
26. ISTI MIRANT STELLAM. HAROLD.
27. HIC NAVIS ANGLICA VENIT IN TERRAM WILLELMI DUCIS.
28. HIC WILLELM DUX IUSSIT NAVES EDIFICARE.
29. HIC TRAHUNT NAVES AD MARE.
30. ISTI PORTANT ARMAS AD NAVES ET HIC TRAHUNT CARRUM CUM VINO ET ARMIS.
31. HIC WILLELMI DUX IN MAGNO NAVIGIO MARE TRANSIVIT ET VENIT AD PEVENESAE.
32. HIC EXEUNT CABALLI DE NAVIBUS.
33. ET HIC MILITES FESTINAVERUNT HESTINGAM UT CIBUM RAPERENTUR.
34. HIC EST WADARD.
35. HIC COQUITUR CARO ET HIC MINISTRAVERUNT MINISTRI.
36. HIC FECERUNT PRANDIUM.
37. ET HIC EPISCOPUS CIBUM ET POTUM BENEDICIT.
38. ODO EPS – WILLELM. – ROTBERT.
39. ISTE IUSSIT UT FODERETUR CASTELLUM AT HESTENGAM. CASTRA.
40. HIC NUNTIATUM EST WILLELMO DE HAROLDO.
41. HIC DOMUS INCENDITUR.
42. HIC MILITES EXIERUNT DE HESTENGA ET VENERUNT AD PRELIUM CONTRA HAROLDUM REGEM.
43. HIC WILLELM DUX INTERROGAT VITAL, SI VIDISSET HAROLDI EXERCITUM.
44. ISTE NUNTIAT HAROLDUM REGEM DE EXERCITU WILLELMI DUCIS.
45. HIC WILLELM DUX ALLOQUITUR SUIS MILITIBUS UT PREPARARENT SE VIRILITER ET SAPIENTER AD PRELIUM CONTRA ANGLORUM EXERCITUM.
46. HIC CECIDERUNT LEWINE ET GYRD, FRATERS HAROLDI REGIS.
47. HIC CECIDERUNT SIMUL ANGLI ET FRANCI IN PRELIO.
48. HIC ODO EPS BACULUM TENENS CONFORTAT PUEROS.
49. HIC EST WILLELM DUX.
50. HIC FRANCI PUGNANT ET CECIDERUNT QUI ERANT CUM HAROLDO.
51. HIC HAROLD REX INTERFECTUS EST ET FUGA VERTERUNT ANGLI.

För eleven: Arbetsblad med kommentarer och frågor**Mening 1**

- Genom hela texten står VV för W.
- Hur tycker du att kung Edward framställs?

Mening 2

- Genom hela texten står V för U eller V;
- De allra flesta meningarna börjar med *ubi* eller *hic*. Vad betyder orden?
- dux, ducis* m3 – anförare; → franska? engelska? betydelse?
- Engelsmännen känns igen på mustaschen och hästmanarnas klippning.

Mening 3

- ecclesia* –ae f1 – kyrka; → franska? spanska? italienska?
- Före 1968 hade Sverige ett ecklesiastikdepartement. Vilka frågor behandlade det?
- Vad verkar avsikten med besöket i kyrkan vara, om man får tro bilden?

Mening 4

- En av hertig Vilhelms vasaller hette Wido, vilket är den nordfranska namnvarianten av Guy.
- De flesta neutrala substantiv blev maskulina i franska. *velum* i betydelsen 'segel' blev dock på franska *la voile*. Hur kan det komma sig att detta ord blev femininum? Jfr. *gaudium* – *la joie*; *folium* – *la feuille*.
- lat. *comes, comitis* m3 – följeslagare; → franska? engelska? betydelse?
- På tapeten har TERRA ett litet streck över A. Det står för ett efter A utelämnat M; läs alltså TERRAM. Detta sätt att skriva återfinns på flera ställen på tapeten, även när det gäller andra slutvokaler + m.
- Genom hela texten används ömson presens ömsom perfekt.

Mening 5

- På tapeten har HAROLDV ett streck genom högra stapeln på V. Det står för ett efter V utelämnat M; läs alltså HAROLDVM.
- Hur känner man igen Harald och varför är han barbent?
- Jämför normandernas frisyr och hästarnas manar med engelsmännens.
- Vad avbildas i den undre bården?

Mening 6

- γ = et
- Verbet *parabolare* fanns inte i klassiskt latin. Vad måste det betyda att döma av bilden? Vad har det blivit på franska? I grekiska finns dock verbet *παράβαλλω* (*paraballo*). Fråga din lärare vad det betyder!

Mening 7

- VVIDONE har ett tydligt streck över E. Hur bör namnet alltså utläsas?
- Tuold är en av Vilhelms budbärare.
- Guy är mannen med yxan. Vilket budskap medför budbärarna, tror du?
- Vilken verksamhet skildras i den undre bården?

Mening 8

Flera stavningsvarianter finns av namnet på den normandiske hertigen: *Wilgelmus*, *Willhelmus*, *Willelmus*.

Mening 12

Vad på bilden antyder att manspersonen är en *clericus*?

Mening 13

- a) Mons Michaelis kan besökas än i dag. Vad heter stället på franska?
- b) Strax utanför den lilla staden Marazion på Cornwalls sydkust ligger ett liknande slott på en ö. Vad heter det? Båda ställena är värda att besöka!

Mening 14:1

I dag heter floden Couesnon och är gränslod mellan Normandie och Bretagne. Conan var greve av Bretagne. Dol är en stad i Bretagne. Lägg märke till hur Conan flyr!

Mening 14:2

Är det fransmän eller engelsmän Harald räddar?

Mening 14:3

Staden heter i dag Rennes.

Mening 15

Dinan är en stad nära Rennes. Vad innebär det att Conan "sträckte fram nycklarna"?

Mening 16

Vilken tror du att symboliken i gåvan är?

Mening 17

Stadens moderna namn är Bayeux, där alltså tapeten finns att beskåda.

Mening 18

Kan du tänka dig vad eden innebar för Harald?

Mening 19

Kan du se någon förändring i engelsmännens ansikte, där de sitter på skeppet? Förklaring?

Mening 20

- a) SCI = *Sancti*; APLI = *Apostoli*.
- b) Vilken av Londons två största kyrkor avbildas? Vems kan handen, som pekar från skyn, tänkas vara?

Mening 21

lectus –i m2 – säng har på franska blivit *lit*. Vad innebär uttrycket att ligga på lit de parade?

Mening 22

defunctus, adj 1-2 – död; Jfr eng. de-ceased, sv. av-liden.

Mening 23

corona, -ae f1 – krona; lånord?

Mening 24

Anglerna var, liksom saxare och jutar, germaner. De tre folken hade utvandrat från den europeiska kontinenten, fördrivit romarna från Britannien och slagit sig ner på olika håll i landet. Anglerna blev det folk som så småningom fick ge landet sitt namn, eller hur? Språkliga rester av saxarna finns i

några grevskapsnamn. Vilka? Basordförrådet i engelskan blev germanskt på grund av denna invasion.

Mening 25

ARCHIEPS = *archiepiscopus*

Mening 26

Denna stjärna är en komet som senast var synlig på jorden 1986. Den har en omloppstid på 76 år. Vad heter den?

Mening 28

aedificare → *edificare* - bygga

Mening 29

Varför förtöjs båtarna vid en så hög påle?

Mening 30

Notera att av allt som skulle medföras på ett långt fälttåg, nämns bara ”vapen och vin”. Ser du något annat avbildas?

Mening 31

- navigium*, -i n2 = *navis*; Pevenesay heter idag Pevensey och ligger i grevskapet East Sussex.
- Vad kan hålen i de översta borden vara?

Mening 32

Vad hette häst på klassiskt latin? *Caballus* är det ord som levt vidare i moderna språk. Vad heter häst på franska, spanska, italienska? Vilka lånord i svenskan kan du komma på?

Mening 33

raperentur – passivum ung. = röva sig

Mening 34

Wadard är en av få personer förutom huvudpersonerna som nämns vid namn på tapeten. Varför kan han ha varit så viktig?

Mening 35

- caro, carnis* f3 – kött; lånord?
- Lägg märke till hopskrivningen av NT, en s.k. ligatur.
- minister, -ri* m2 – tjänare (eg. ”en som är mindre än någon annan”); Vad betyder då *magister*? Redogör för betydelseutvecklingarna!

Mening 37

- Kan du urskilja fler faser i måltiden än biskopens välsignande av maten? Kan du se vilka bestick som används?
- Med en liten tjuvstart på bild 35 ser texten från och med nu lite annorlunda ut än på bilderna 1-34. Kan du se hur?

Mening 38

EPS = *episcopus*.

Mening 39

a) Det har ibland hävdats att den latinska texten skrevs av en engelsman. Vad i denna mening skulle kunna tyda på det?

b) Till *castra, -orum* npl2 – härläger finns diminutiv bildningen (förminskande) *castellum, -i* n2, fästning. Hur ser orden ut och vad betyder de på svenska resp. på engelska?

Mening 41

Lånord till verbet *incendo* 3?

Mening 42

proelium → *prelium, -i* n2 – strid, drabbning

Mening 43

Vital var uppenbarligen en spejare men kanske också en vid den tiden viktig person, eftersom han är namngiven.

Mening 45

alloquitur = talar till

Mening 46

cado, cecidi 3 – falla, stupa; Vad är en kadens? En dekadent person/tidsålder?

Mening 47

simul adv. – samtidigt; lånord?

Mening 48

baculum, -i n2 – käpp, stav; diminutivformen *bacillum -i* n2 har givit oss ordet bacill. Vad har det med käpp, stav att göra?

Mening 49

Vad kan vara anledningen till att Vilhelm mitt under brinnande strid lyfter på sin hjälm för att visa sitt ansikte?

Mening 50

pugno 1 – strida, kämpa

Mening 51

inter-ficio, -feci, fectum 3 – döda

För läraren

Kerstin Bergman, lektor emerita vid S:t Lars- och Katedralskolan i Linköping påminde redan 1968 i Pedagogiska nämndens material om möjligheten att använda Bayeuxtapetens latinska text i undervisningen. Till viss del bygger nedanstående kommentarer på hennes eget material. Bilderna kunde inte då, och kan inte heller nu, publiceras på Klassikerförbundets hemsida. Det kan finnas anledning att tro att man kommer i konflikt med upphovsrättsinnehavarna till fotografierna. Det står självfallet varje lärare fritt att lösa problemet på enklast möjliga sätt. Det är ju trots allt en upplevelse för eleverna att pröva på att läsa en verklig originaltext!

Kort historisk bakgrund:

Edward (ca 1003-1066) var Englands kung och kallas ofta ”the Confessor”, Bekännaren. Han uppsteg på tronen 1042 och när vi närmar oss 1066 är han drygt 60 år gammal, barnlös och märkt av sjukdom. Han anses ha varit en svag regent och makten låg i händerna på ömsom danska, ömsom anglosaxiska stormän. Edward försökte stärka sin ställning genom kontakter med normanderna.

Harald Godwinson (1022-1066) var Edwards svåger och förtrogne samt anförare för de engelska trupperna. Harald var också Edwards gudson. Han sågs som Englands starke man och det verkar **rimligt att tro att Edward såg honom som sin efterträdare.**

Vilhelm (1027/28-1087) var sonsonsonson till vikingahövdingen Rollo, eller nordmannen Gånge-Rolf i den nordiska traditionen. Han var hertig av Normandie. Hans far och Edward var kusiner.

Jarl Godwin, Haralds far, och Edward hade ofta en spänd relation, vilket vid ett tillfälle resulterade i att Godwin och hans söner tvingades lämna landet under drygt ett år. Hertig Vilhelm var inte sen att utnyttja denna situation utan for till England. Vilhelm påstod senare att Edward, som var vänligt inställd till normanderna, under denna vistelse **lovat honom att få ärva Englands kungakrona.**

Kort språklig inledning

Jag har använt versaler liksom originalet. Jag har gjort en meningsindelning och försett texten med interpunktion, som saknas i originalet. Påpekanden om en del ortografiska egenheter finns i elevernas kommentardel.

Kommentarer till meningarna

Harald beger sig alltså till Normandie. Varför? Man vet inte säkert, men Edward kände alltsedan sin vistelse i Normandie under barndomen sympati för de normandiska hertigarna på andra sidan kanalen. Man förmodar, att han nu genom sitt sändebud Harald ville skaffa sig bekräftelse på att hertig Vilhelm skulle efterträda honom på Englands tron.

Mening 2

Bosham är en hamnstad vid Engelska kanalen.

Mening 3

Kyrkan i Bosham finns kvar. Exteriören har under århundradena flera gånger renoverats, men interiören anses inte ha förändrats mycket sedan Harald var där.

Även bårderna på tapeten har sitt intresse. Här finns fantasifulla avbildningar av djur, korta koncisa avbildningar av människors vardagsaktiviteter och rena utsmyckningar. Under kyrkan i Bosham illustreras Aisopos fabel om korpen, räven och osten.

Mening 4

Enligt vissa källor var Harald utsänd av kung Edward för att för Vilhelm bekräfta Edwards löfte om att Vilhelm skulle efterträda honom på Englands tron. Enligt andra var det en storm över Engelska kanalen som gjorde att Harald strandade på Normandies kust; Källorna är dock ense om att året var 1064.

Harald själv sitter vid styråran, en man har klättrat upp i masten för att hålla utkik, en annan lodar med en lina och en tredje är beredd med ankaret då man närmar sig kusten.

I båden under Haralds skepp illustreras ytterligare en Aisoposfabel, den om apan som ber lejonet att bli djurens konung. Kanske en referens till huvudinnehållet med Haralds uppdrag till Vilhelm.

Mening 5

Belrem, nuv. Beaurain. Bilden ger utan tvekan vid handen att Harald, åtminstone initialt, tas tillfånga. Man kan ju erinra om att det inte är förrän under senaste århundradet som bilder i olika media gjort det möjligt för oss att veta hur "kändisar" ser ut. Guy hade nog inte träffat Harald och kunde självfallet inte veta vem det var som försökte landstiga på hans område.

Man kan notera att ryttarna använder stigbyglar, en uppfinning som kom till Europa från Asien först efter romartiden. Stigbyglarna möjliggjorde för ryttaren att kunna hålla balansen även då han kastade en lans eller svingade ett svärd från hästen.

Mening 6

Till höger om Guy, som sitter på sin tron, står en man som pekar på en annan man bakom en pelare. Kanske är denne senare en av Vilhelms spioner.

Mening 7

Tuold är namnet på ett av Vilhelms sändebud.

Mening 7-9

Logiskt sett borde textföljden, och därmed bildarna var så: Ett sändebud kommer till Vilhelm (mening 9) för att berätta att Harald tillfångatagits/landstigit. Vilhelms sändebud (på väg till greve Guy (mening 8). Sändebuden kommer till Guy (mening 7).

Mening 9

En spejare i ett träd förvarnar om sändebudens ankomst. Är det en engelsman eller normand, som knäböjer framför Vilhelm? Vilhelm residerar i staden Rouen. Jämfört med andra

byggnader vi hittills sett, är onekligen denna borg mer imponerande med tinnar, torn och vakter.

Mening 11

Det finns andra historiska källor till förspelet till den normandiska erövringen av England. Samtida franska krönikörer framhåller att Vilhelm mottog Harald mycket vänskapligt och undfägnade honom storligen. Engelska författare, ofta av senare datum, för gärna fram åsikten att Harold hölls fången och tvingades till eftergifter för att bli fri.

Mening 12

Översättningen är lätt men meningen är ändå svårtydd. Den saknar predikat och man kan notera att klerken har samma ställning som den nakne mannen i undre bården. Det finns olika teorier om vem Ælfgyva var. I Frankrike menar man att flickan var Vilhelms dotter, Adelisa, som trolovades med Harald och fick det anglosaxiska namnet Ælfgyva. En av Haralds systrar hette också så. Smeker prästen kvinnan eller ger han henne en örfil? Har den nakne mannen i undre bården någon symbolisk betydelse? Fritt för spekulationer.

Mening 14:1

Hertig Vilhelm tar med Harald Godwinson på ett krigståg mot sin granne, greve Conan av Bretagne, kanske för att låta Harold förstå att han var en duglig krigare. Greven hade motsatt sig Vilhelms planer på att bli tronföljare i England. Han bekämpade bretonska rebeller och en av dessa, som bodde i Dol, hade bett Vilhelm om hjälp mot Conan. Vilhelm var inte sen att utnyttja detta tillfälle både för att ge Conan en läxa och för att imponera på Harald.

Andra källor uppger att Conan aldrig intog fästningen i Dol; han belägrade dock staden. Om detta är riktigt, har tapeten alltså en dramatisk om än inte korrekt beskrivning av Conans flykt.

Mening 14:2

I området kring flodmynningen finns än i dag kvicksand. Floden framställs med vågiga streck och vi kan dels se en man som håller upp benen (för att inte bli blöt?), dels se Harald rädda två män ur sanden, möjligen en fransman och en engelsman.

Mening 15

En pregnant stridsbild. Till vänster angriper Vilhelms ryttare invånarna i Dinan, som försvarar sig ursinnigt. Ett par normander tänder eld på fästningen och till höger kapitulerar Conan genom att överrätta stadens nycklar till Vilhelm. Lagg märke till försiktigheten! De båda kombattanterna litar definitivt inte på varandra och vill därför inte komma annat än på lanslängds avstånd.

Mening 16

En liten bild som visar en troligen mycket viktig symbolisk handling från Vilhelm. I och med att han skänker Harald en normandisk rustning ska alla kunna se att de är lierade.

Mening 18

För hela historien om vad som ledde fram till slaget vid Hastings är detta en nyckelscen. Haralds ed går naturligtvis ut på att han lojalt ska verka för Vilhelms uppstigande på den engelska tronen. För fransmännen blir Haralds kommande handlingar lättare att framställa som förräderi. Harald håller händerna på två relikskrin, varav det vänstra är portabelt. Det kan vara det skrin som Vilhelm förde med sig till England och senare skänkte till Battle Abbey, som uppfördes på platsen där Harald dog.

Den samtida krönikören Guillaume de Poitiers säger dock att eden svors i Bonneville.

Mening 19

Engelsmännen saknar plötsligt mustasch. Är det ett misstag från konstnären eller har engelsmännen blivit påverkade av fransmännens renrakade ansikten? På de resterande bilderna framställs engelsmännen både med och utan mustasch.

Mening 20

Westminster Abbey, vars officiella namn är The Collegiate Church of St Peter at Westminster, invigdes 28 december 1065, en vecka före Edwards död. Det ska vara Guds hand som pekar ned på den nya kyrkan.

Mening 21

Denna och följande bild/mening föregår bild/mening 20. Varför ordningsföljden är denna, vet man inte.

Mening 23

Det fanns alltså vid denna tid i England ingen successionsordning, som stadgade vem som skulle efterträda en barnlös kung. Men det fanns ett **witenagemot** (de vises möte), som skulle godkänna en ny kung. Det witenagemot som sammanträdde den 5 januari 1066 ansåg sig inte bunden av kung Edwards löfte till hertig Vilhelm. Man menade heller inte att Harald, som inte var av kungligt blod, hade kunnat ge Vilhelm ett dylikt löfte. Som tidigare nämnts, var Harald mycket duglig och troligen utan konkurrenter i England; witenagemot utsåg honom till kung.

Mening 25

Mycket tyder på att det var ärkebiskop Aldred av York som krönte Harald. Stigand av Canterbury var exkommunicerad av påven och som sådan skulle han inte kunna agera för påven. Det skulle då ur fransmännens synvinkel vara ytterligare ett bevis på att Haralds kröning var ogiltig.

Mening 26

”Den långhåriga stjärnan”, som en grupp människor iakttar, är Halleys komet, som visade sig över Europa under mars-april detta år. Det finns flera texter som framhåller hur skräckslagna människor blev. Många såg kometen som ett illavarslande omen. Nog kan man märka att även Harald mottar nyheten om kometen med viss oro. I nedre bården syns ett antal skepp. Vill tapeten påskina att Harald för sitt inre ser den invasionsflotta, som höll på att byggas på andra sidan av kanalen?

Mening 28

Vid underrättelsen om Haralds kröning låter Vilhelm omedelbart bygga skepp. Mannen till höger om honom är biskop Odo av Bayeux, Vilhelms halvbror. Vi ser hur timmermän hugger träd, hyvlar bräder och staplar dem. Skeppsbyggare med olika verktyg är i full färd med byggandet.

Mening 29

Mycket av det som avbildas i tapeten anses av experter på olika området vara verklighetstroget. På denna bild kan man se hur de barbenta männen förtöjer skeppen vid en hög påle. Skillnaden mellan ebb och flod är stor i Normandie.

Mening 31

Att det är fråga om en stor expedition får man klart för sig av antalet avbildade skepp. Denna relativt korta sjöresa upptar en proportionellt sett stor del av tapeten.

Flottan var klar att lämna Normandie redan den 12 augusti. Men till Vilhelms förtret sköt en häftig storm med västvindar upp avfärden. Skeppen och manskapen fick tillbringa sex veckor vid floden Sommes mynning. Förråden började tryta och manskapet blev otåligt. Den 27 september kunde flotta äntligen avsegla och korsade kanalen under natten mot den 28.

Moderna historiker uppskattar antalet skepp till omkring 450. Dessa skeppade över 7-8.000 män, både soldater och olika typer av hantverkare, hästkötare m.m. samt omkring 2.000 hästar.

Mening 32

Utan att stöta på motstånd, som det verkar, anländer Vilhelms skepp till Englands kust och manskap och hästar går i land. Men Harald hade naturligtvis också kunskapare som meddelat hur Vilhelm rustade. Var fanns då Haralds flotta? Jo, Harald hade hållit den i beredskap i närheten av Isle of Wight i den fasta förvisningen att han därifrån snabbt skulle kunna möta invasionsflottan var den är försökte landstiga. Men samma västliga storm som fördröjt Vilhelm, fick Harald att segla iväg till Themsens mynning för att komma i lä.

Givetvis fanns också en armé på land. Men den var upptagen på annat håll:

Det hade skett en svår brytning mellan kung Harald och hans bror Toste, som hoppats bli jarl av Northumbria. Harald hade motsatt sig detta av politiska skäl och gått så långt som att landsförvisa Toste. Denne vände sig då till Norges kung Harald Hårdråde för att med hans hjälp genomdriva sitt krav. Hårdråde landsteg på Englands östkust med en stor härskara på 300 skepp och förenade sig med Tostes trupper. När kung Harald underrättades om detta, samlade han sina trupper, nådde i ilmarscher York och besegrade Toste och Harald Hårdråde i slaget vid Stamford Bridge. Haralds trupper, låt vara upprymda av segern, var nu ordentligt uttröttade och det är just då Harald får bud om Vilhelms landstigning på sydkusten.

Vid tiden för denna landstigning fanns på sydkusten endast en sorts bondearmé, *the fyrd*. Den hade varit inkallad flera gånger under sommaren, men slutligen fått sändas hem i början av september för att ta itu med den redan försenade skörden!

Mening 33

Det finns olika åsikter om denna bild. Ryttarna är brynjeklädda och beväpnade. Kanske är detta mer en rekognoscering än ett plundringståg.

Mening 34

Man vet inte säkert vem denne Wadard var. Rimligen var han en viktig person, kanske ansvarig för trossen, dvs. mat och förnödenheter.

Mening 35

Här börjar en livfull och detaljerad skildring av tillagningen av maten och måltiden. För första gången broderas själva texten i en annan färg än svart. Om det fanns något skäl till detta eller om det bara rör sig om en ny textbroderare vet man inte.

Mening 36

I en enda bild framställs flera faser av måltiden. 1) Under det halvcirkelformade bordet knäböjer en man med en vattenskål och handdukar. De ätande ska två sina händer. 2) Biskop Odo, mannen med tonsur, välsignar maten. 3) Vilhelm sitter till vänster (från vårt håll sett) om biskopen och har redan ena handen på fatet; till vänster om honom dricker en annan man ur en skål. 4) Till höger om Odo verkar en man signalera att måltiden är slut och annat väntar.

Man kan också notera att flera färger används för den latinska texten från denna bild.

Mening 37

Även den här nämnde Rotbert var Vilhelms halvbror, greve Robert av Mortain. Möjligen diskuteras fortsättningen på fälttåget. Vilhelm hade fått meddelande om Haralds seger över brodern Toste och kung Harald Hårdråde av Norge. Att ha besegrat den sistnämnde ansågs vara en stor bedrift.

Vilhelm börjar kanske förstå att han står inför en stor utmaning.

Mening 39

Arbetare med spadar i händerna är i full färd med att uppföra befästningen. Två av dem verkar ha råkat i luven på varandra. Möjligen kan detta syfta på någon vid tiden känd oenighet mellan konstruktörerna av borgen. I alla fall brukar det framhållas att det är sådana små detaljer som gör att man tror att tapeten broderades strax efter slaget.

Mening 40

Vilhelm, här i civila kläder mottar nyheter om Harald. Notera flaggan med det lilla korset!

Mening 41

Kanske en bild som speglar de flesta krigs trista vardag. Ett (privat)hus antänds, och en kvinna med en liten gosse vid handen tvingas fly.

De flesta människor på tapeten ser ungefär likadana ut. Men den vänstra av mordbrännarna har av någon anledning ganska personliga drag, lätt skallig och med tydlig kulmage. Kanske ett nidporträtt av någon på den tiden känd person.

Mening 42

Som en sista åtgärd för att undvika ett förhärjande slag ska kombattanerna ha skickat budbärare till varandra. Harold tillstod i sitt meddelande att kung Edward först utsett Vilhelm till sin efterträdare men framhöll att Edward på sin dödsbädd ändrat sig och i stället gav kungariket till Harald. Ett sådant löfte om arv var okränkbart, menade han. Vilhelm å sin sida menade att Edwards ursprungliga löfte var bindande, eftersom Edwards närmaste rådgivare bekräftat det. Vilhelm kämpade således för rättvisan! Han avslutade med ett förslag till Harald att frågan ska avgöras i en tvekamp dem emellan. Enligt samtida källor bleknade Harald, då han hörde detta, förkastade förslaget och uppmanade sina att genast göra sig marschberedda.

I en lång bildsekvens ses hästarna gå över från skritt till galopp och soldaterna som fäller sina lansar! I spetsen rider Vilhelm, nu i rustning, på sin svarta springare. Det är den 14 oktober 1066 och fiendligheterna har tagit sin början.

I övre bården har mest stiliserade och upprepade mönster funnits ganska länge. Här dyker plötsligt två bilder med nakna människor upp. Det är svårt att säga hur detta ska tolkas. Öppet för gissningar!

Mening 43

Som svar på Vilhelms fråga pekar Vital bakom sig. Vital var uppenbarligen en spejare men kanske också en vid den tiden viktig person, eftersom han är namngiven.

Mening 44

På liknande sätt meddelar en engelsk spejare Harald om fiendehären. Harald har i ilmarscher anlänt till Senlac Hill, omkring tio kilometer från Hastings, och där slagit läger natten mellan den 13 och 14 oktober.

Mening 45

Enligt krönikor eggade Vilhelm sina trupper bl.a. med argumentet att det inte fanns någon återvändo. Ute i kanalen spärrades flyktvägen av fiendliga skepp. Endast en seger kunde möjliggöra överlevnad för dem! Av bilden framgår tydligt hur normandernas kavalleri föregångna av bågskyttar inleder striden mot engelsmännens infanteri. De senare verkar inte ha haft särskilt många bågskyttar; endast en finns på bilden.

Från denna bild skildras stridigheterna även i den undre bården.

Mening 46-47

Trupperna går i närstrid med varandra och två av Haralds bröder görs ned. Guillaume de Poitiers skrev i sin krönika (författad ca 1073-75) att striden var mycket hård. ”Ropen från både

normander och barbarer (!) drunknade i vapengnyet och de döendes skrik och länge rasade striden med den yttersta häftighet ...”

Senlac har en intressant etymologi: Platsens namn var *Santlache*, vilket betyder ”sandigt vattendrag”. Normanderna kom att kalla den *Sanguelac* ”blodsjön”, vilket skulle anspela på slagets grymhet. Namnet förkortades senare till *Senlac*.

Mening 48-49

Den oerhört stora dramatiken i verkligheten är svår att utläsa av dessa två bilder. Mitt på dagen lyckades Haralds trupper genom ett motanfall få Vilhelms vänstra flygel att bryta samman och många soldater flydde i panik. I samband med det kastades hertig Vilhelm av sin häst och genast uppstod ryktet att han sårats, kanske rent av dödats. Nutida militärhistoriker framhåller vilka negativa konsekvenser befälhavarens död många gånger hade i sådana lägen. Ingen vågade ta på sig ansvaret att leda i befälhavarens ställe, trupperna blev genast modfällna och ofta slutade det hela med vild flykt.

Vilhelm kände säkert också till dessa risker. Det är därför han snabbt får tag på sin häst, sitter upp och lyfter på hjälmen för att visa sitt ansikte för de närmaste. Han har inte stupat!

Han får hjälp av sin halvbror Odo, som uppmuntrar ”pojarna” att kämpa på.

Vad som hade hänt om Harald snabbt utnyttjat paniken eller om Vilhelm inte så snabbt visat att han fortfarande var vid liv, är självfallet svårt att säga. Men Haralds här var numerärt större från början och ännu hade ingen av parterna fått överhanden. En flykt i panik bland normanderna hade kunnat avgöra drabbningen till engelsmännens fördel. Det är intressant att fundera över, inte minst hur våra dagars engelska hade sett ut i så fall!

Mening 50

Slaget har nu pågått i flera timmar. Vilhelm låter återigen skicka fram sina bågskyttar (se nedre bården!). Möjligen kan man ana att de nu siktar högra, som för att skjuta över ev. försvarande infanteri. Kanske siktade man in sig på Harald och hans närmaste män. Därefter följer ett nytt kavallerianfall.

Lägg märke till plundringsscenerna i nedre bården! Ringbrynjor, dras av fallna krigare och deras vapen samlas ihop.

Mening 51

Det har funnits olika åsikter vem som är Harald. De flesta lutar åt att det är mannen som rids ner av en motståndare, faller och tappar stridsyxan under texten ”interfectus est”. Och så sker precis det som vi talade om i bild 48: När befälhavaren har stupat, flyr de återstående trupperna och även civila. Efter åtta timmar är striden över och den normandiska ockupationen av anglernas land är ett faktum. Det finns all anledning att orda om vilka konsekvenser detta fick, men det görs kanske i andra sammanhang.

Den språkliga konsekvensen kan belysas med PN-materialet Engelsk språkhistoria, C027.

Avslutningsvis kan sägas att det har diskuterats om Bayeux-tapeten verkligen slutade med detta flyktmotiv. Den nedre bården är inte riktigt avslutad och inte heller huvudfältet har samma tydliga begränsning som det har i början av tapeten. Dessutom är högerkanten sönderriven. Framför allt konsthistoriker anser att det måste ha funnits ytterligare bilder och man kan väl tycka att segraren, Englands nye kung Vilhelm I, borde ha framhållits på något iögonfallande sätt.

Källor:

Kerstin Bergman, *Bayeux-tapetens latinska text*. Opublicerat stencilmaterial.

Mogens Rud, *Bayeux-tapeten och slaget vid Hastings*. Stockholm 1992.

La tapisserie de Bayeux. Édition ville de Bayeux.